

2. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором школи // Вибр. тв.: В 5 т. – Т.4 – К.: Рад.шк., 1977. – С. 393–626.
3. Сухомлинський В.О. Людина неповторна. – К., 1962.
4. Сухомлинський В.О. Сто порад учителів // Вибр.тв.: В 5 т. – Т.2. – К., 1976. – С. 419–654.
5. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину // Вибр.тв.: В 5 т. – Т.2. – К., 1976. – С. 149–416.
6. Сухомлинський В.О. Слово вчителя в моральному вихованні // Вибр. тв.: В 5 т. – Т.5. – К., 1977. – С. 321–330.

УДК 37(09) (477)

Кочубей Т.Д.

ПЕДАГОГІЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ТВОРІВ ІОАНИКІЯ ГАЛЯТОВСЬКОГО

У другій половині XVII століття педагогічна наука, відповідно і педагогічна думка, не була окремою галуззю, проте знаходила вираження у філософських трактатах та богословських творах і проповідях. Тому генераторами педагогічних ідей виступали богослови, які, як правило, були вчителями шкіл, професорами, а найбільш прогресивні з них – ректорами вищих навчальних закладів, зокрема таких як Києво-Могилянська колегія. З цієї причини рукописна і опублікована спадщина Іоанікія Галятовського, яскравого представника даного періоду, допоможе суттєво збагатити наші уявлення про розвиток і становлення педагогіки у цей період.

Тому *мета* нашої статті полягає в тому, щоб у процесі дослідження розвитку української педагогічної думки періоду українського бароко показати роль і значення спадку Іоанікія Галятовського. Відповідно до мети нами були сформульовані наступні *завдання*: 1) на основі історіографічного пошуку встановити список праць мислителя та їх місцезнаходження у даний час; 2) визначити особливості їх педагогічної спрямованості; 3) показати їх роль і значення для розвитку педагогічної думки в Україні.

Вагому допомогі у ході аналізу творчого спадку богослова надали нам праці авторів дореволюційних досліджень доробку І. Галятовського – М.І. Костомарова [4], М.Ф. Сумцова [11; 12; 13; 14]; сучасних – українських дослідників І.П. Чепіги [3; 16], В. Шевчука [17], російської дослідниці Т.В. Буланіної, литовського дослідника Р.М. Плечкайтеса, молдавських – І.К. Вартачана, І.С. Василенко, Ф.Д. Левіта, К.Ф. Поповича [1].

Щоб повніше осягнути сутність педагогічних ідей, висловлених І. Галятовським, маємо привернути увагу до того факту, що на характер і спрямованість педагогічних поглядів представників будь-якого періоду великий вплив мають історичні події, на тлі яких вони виникають. Педагогічні ідеї І. Галятовського формувалися під впливом таких факторів, як: боротьба українського народу за соціальне визволення, возз'єднання з Росією, національну незалежність, прагнення культурно-ідеологічної рівноваги з католицькою та протестантською Європою тощо. Перераховані фактори зумовлювали й появу нових завдань перед проповідником – утверджувати у вірі і морально наставляти прихожан, “розширювати їхнє уявлення про світ, давати певні знання” [3, 11], зацікавлювати. Стара проповідь, на думку С.І. Маслова, являла собою екзегезу “біблійного тексту у морально-повчальному дусі”, нова – доповнювалася науковими знаннями про світ [Цит за 3, 11]. І. Галятовський виступив ініціатором зміни форми проповіді: він радив зміст казань наповнювати “не тільки богословською догматикою та напучуваннями у дусі християнської моралі, а й дати прихожанам певні знання, причому подати їх у цікавій, захоплюючій формі” [3, 14]. Тобто проповідь повинна була, крім своїх основних функцій, нести ще й пізнавальну з елементами науковості. Все це і знайшло відображення у творчості богослова-просвітителя.

Здійснюючи спробу відновити повний список праць І. Галятовського, які відомі на сьогоднішній день, посилатимемося на перелік його праць, зроблений дореволюційними

дослідниками М.І. Костомаровим [4] та М.Ф. Сумцовим [11; 12; 13; 14], який згодом був доповнений і систематизований І.П. Чепігою [3] та ін. У ХХ столітті І.П. Чепігою було детально проаналізовано його спадок у контексті літературознавчої діяльності, що має незаперечне значення і для дослідження педагогічних поглядів мислителя.

Відомості про творчий доробок Іоаникія Галятовського подамо в хронологічному порядку відповідно до дати їх першого видання у такій послідовності: назва праці, рік і місце видання, педагогічна спрямованість твору, місце знаходження його в даний час (див. таблицю 1).

Таблиця 1.

Перелік творів Іоаникія Галятовського

№ пп	Назва праці	Рік і місце видання та перевидання	Педагогічна спрямованість твору	Місце знаходження в даний час
1.	“Ключь разумїні#” та трактат “Наука коротка, албо способь зложен# казан#”	Твір витримав кілька видань: у <i>Кисві</i> – 1659 р. (<i>перше видання</i>), 1660 р. (І.Галятовський видає доповнення – “Казан# приданыи до книги “Ключь разумїні#”, яке містило трактат “Наука коротка, албо способь зложен# казан#”. Саме це доповнення М.Ф. Сумцов [12, 185], Филарет Гумилевский [5], М.І. Петров [6], І.А. Шляпкін [18], М.М. Марковський [5], В.С. Сопіков [10] помилково називають другим виданням “Ключа”), 1985 р. (посмертне видання І.П. Чепігою); у <i>Львові</i> – 1663 р. (<i>друге видання</i> “Ключа” Михайлом Сльозкою, яке поєднало видання 1659 р. і “Казаня приданыи” [3,10]); <i>третьє</i> видання здійснено у 1665 р. М. Сльозкою за участю автора. Воно присвячене львівському єпископові А. Желиборському. <i>Переклади</i> “Ключа”: 1669 р. в Іверському Валдайському монастирі (Росія) архімандрит Феодосій із братією здійснив переклад словеноруською мовою; 1678 р. -видрукувано переклад “Ключа” й “Науки” румунською мовою в Букурешті; Молдавський митрополит Досифей (1624-1693) переклав “Ключь” і “Небо новое” молдавською мовою [1,9; 3,18]. П.М. Попов вважає “Ключь” основним та центральним твором І. Галятовського, а всі інші похідними від нього [9,16]	Збірка проповідей “Ключь” мала релігійно-духовну та моральну спрямованість і слугувала меті “навертати слухачів на шлях істини у дусі християнської моралі або прославляти й утверджувати божество” [3,16]. Вона була практичним керівництвом до проповідницької діяльності. Додаток до збірника трактат “Наука, албо способь зложення казаня” являє собою перший в Україні та Росії підручник з гомілетики, в якому викладені теоретичні засади складання проповіді. По ньому духовні особи вчилися мистецтву церковної проповіді протягом багатьох десятиліть [8, 8]. “Наука” структурно поділяється на три частини: перша – загальні настанови з гомілетики щодо складання проповідей; друга – рецепти складання похоронних проповідей для людей різного соціального стану і віку; третя – включає рекомендації щодо складання проповіді. У даному трактаті І. Галятовський подає й структуру проповіді.	В ЦНБ АН України м.Києва зберігаються: видання 1665 р. з дарчим написом автора Інокентієві Гізелю (на нижньому полі арк. 2-2 зв.– 3-3 зв.-4) Шифр: Кир. 608 та видання 1985 р., підготовлене І.П. Чепігою (шифр: ВА 438192 та П-2638 – у відділі стародруків і рідкісної книги) <i>Переклади:</i> словеноруською мовою (1669 р.), здійснений в Іверському Валдайському монастирі архімандритом Феодосієм з братією зберігається у м.С.-Петербург (філіал Центрального державного історичного архіву). Переклад окремих казань “Ключа” міститься у рукописному збірнику кінця XVII-початку XVIII ст., який зберігається в Державній публічній бібліотеці імені М.С. Салтикова-Щедріна у С.-Петербурзі.

2*.	Небо Новое съ новыми звѣздами (повна назва “Небо Новое съ новыми звѣздами сотворенное, т.е. преблагословенна я Дѣва Марія Богородица съ чудами своими, составленное трудолюбиемъ іеромонаха Іоанникія Галятовскаго, ректора и игумена братства кіевскаго”)	Твір витримав кілька видань: <i>У Львові</i> (польською та українською) – 1665 р. (<i>перше видання</i>), 1666 р. (за С. Голубевим, <i>друге видання</i>); <i>в Чернігові</i> (російською та українською мовами) – 1677 р. [13,372]. Як зазначає І.П.Чепіга, довгий час панувала думка, що видання 1677 р. є другим виданням “Неба Нового”, але таку думку спростував С. Голубєв. Примірників видання 1677 р. не знайдено. Однак зазначеного року було видано російський переклад твору, зроблений дяком Феофаном з першого його видання [3, 18-19]; <i>в Могильові</i> (українською мовою) – 1699 р. в друкарні М. Воцанки; в 1851 р. в Москві виданий О. Плохово новий переклад окремих оповідань із “Неба Нового” російською мовою, які ввійшли у підготовлений нею збірник на зразок “Неба нового” [3,19; 13,372-373]. Збірник присвячений сестрі Петра Могили Анні.	Збірник релігійно-духовного та морального спрямування, підготовлений на зразок творів, які, починаючи з XVI ст. друкувалися в Італії, Франції, Німеччині і слугували як підручники для проповідування, присвячені культу Марії або містили “Маріянські розділи” [9,13]. Збірник мав ще й велике естетично-виховне значення. Естетична впливовість зумовлювалася таємничим, незвичайним, загадковим змістом, яким були насичені оповідання, що викликало відповідну емоційну реакцію людей: зворушення, покору, трепет, страх. Легенди-дива були чудовим матеріалом для практичної діяльності проповідників. Збірник відіграв важливе культурно-соціальне значення, вплинув на народну усно-словесну, літературну і, навіть, мистецьку творчість, набув великої популярності в Україні, Білорусі, Росії [9, 1-9].	Відомостей про місце зберігання немає.
3.	Месія Правдивий (Messiasza)	Трактат витримав кілька видань. Про це свідчить передмова до твору, в якій І. Галятовський вказує на те, що твір видається трьома мовами – <i>латинською</i> (немає ніяких відомостей); <i>польською</i> (1668 р. [13,376], 1672 р. [3,23; 13,389]); <i>російською</i> (1669 р. [13,376]). <i>Переклади</i> : у 1803 р. був здійснений переклад тогочасною російською мовою [13,377]. Трактат присвячений царю Олексію Михайловичу [4]. Твір користувався на той час великою популярністю.	Твір патріотичного характеру, спрямований на захист християнства. Польською мовою виданий не випадково. Адже українські культурні діячі відводили належне місце їй як мові, що давала можливість спілкуватися з Європою. Свідченням цього є лист І. Галятовського до царя Олексія Михайловича, в якому він обґрунтовує мотиви видання польською мовою. Остання дозволяла поширити трактат в країнах католицького світу (Польщі, Франції, Італії, Іспанії) [3,23].	Примірник твору російською та примірник польською мовами зберігається в фондах Харківської духовної семінарії [13,376].

4.	Rozmowa Białocerkiewska	Твір видано польською мовою в 1676 р. [3,24; 12,202]. <i>Переклади:</i> у 1857 р. опубліковано здійснений В. Асоченським переклад російською мовою [3, 24].	Полемічний трактат патріотичного спрямування направлений проти католицизму та уніатства. Написаний у стислій, доступній формі, характеризує І. Галятовського як полеміста, високоосвічену і ерудовану людину.	Зберігається у відділі рідкісної книги Львівської бібліотеки АН України, опрацьований разом з творами І. Галятовського “Stary kościół”, “Skarb” та відповідями єзуїтів на твір “Stary kościół”; у Державній публічній бібліотеці ім. Салтикова-Щедрина у С.-Петербурзі (Шифр: 13.IV.2/254); в ЦНБ Харківського державного університету (Шифр: РК 469 707); у Бібліотеці Російської АН (Шифр: 37.20.40)
5.	Skarb pochwały (найменший за розміром твір, обсягом 8 арк.)	Твір видано польською мовою в 1676 р. у Новгород-Сіверському [3,31].	Твір методичного спрямування є зібранням порад представникам різних наук і різних видів мистецтв щодо складання похвали богородиці. Цікавий ще й поетичними вправами І. Галятовського.	Зберігається у відділі рідкісної книги Львівської бібліотеки АН України, опрацьований разом з творами І. Галятовського: “Stary kościół”, “Rozmowa Białocerkiewska” та відповідями єзуїтів на твір “Stary kościół”. Згадка про нього є в дореволюційних бібліографів І. Галятовського як то: Євгеній Болховитінов, К. Estreicher, О. Соболевський В.Н. Перетц, І.П. Чепіга.
6.	Скарбница потребная (повна назва – “Скарбница потребная и пожиточная всему свѣту”)	Збірник видано в 1676 р. у Новгород-Сіверському. Присвячений гетьманові Івану Самойловичу [3,21; 13,387].	Збірник оповідань-легенд історичного змісту, пов’язаний з історією чернігівської Слицької церкви. Містить багато історичних фактів, реального матеріалу з життя українського народу. У творі знайшли відображення й патріотичні ідеї: воз’єднання українського народу з російським; єднання слов’янських народів у боротьбі проти турецько-татарського нашестя.	Зберігся в невеликій кількості примірників і зовсім не знайшов відображення в науковій літературі [3,21]. Згадка про даний твір є в реєстрах спадщини І. Галятовського.

7.	Stary kościół	Трактат видано в 1678 р. у Новгород-Сіверському [3,25; 9,2]. Присвячений Л. Барановичу. На рік видання вказують відповіді єзуїтів (див. графу № 5)	Твір патріотичного спрямування, характеризує автора як високоерудовану людину, містить автобіографічний матеріал та відомості про Л. Барановича. У названому творі І. Галятовський спростовує різні положення єзуїтів, відстоюючи православну віру. Про популярність і злободенність трактату свідчать відповіді єзуїтів (див. графу № 5)	Зберігається у відділі рідкісної книги Львівської бібліотеки АН України, опрацьований разом з творами: “Rozmowa Białocerkiewska”, “Skarb”. Відповіді єзуїтів: 1) “Na stary kościół zachodni Joanicjusza Galatowskiegoć, wydany roku p. 1678. Quaestyki, albo krotki pytanie zadane z rozwiazane roku panskiego 1678”. Знаходиться в Державній публічній бібліотеці ім. М.Є. Салтикова-Щедрина у С.-Петербурзі. (Шифр: 13.6.9.51); 2) “Goliat swoim mieczem porażony, to iest I. Galatowski, archimandrita Jelecki, przeciw pochodzeniu Ducha S. Od syna u kościołowi Rzymському pisaćy. Przez x. Theophila Rutk- soc. Jesu Theologa refutowany... W Lublinie... Roku panskiego 1689”. Зберігається у відділі рідкісної книги Львівської бібліотеки АН України, опрацьована разом з творами: “Stary kościół”, “Rozmowa Białocerkiewska”, “Skarb”. 3) “Budynek Chrystusow, to iest kościół s. Z wielkiego wzerunku... w Lublinie... Roku panskiego 1689” (там же) [3,25].
8.	Łabedz (“Лебедь съ перием своим”, твір малодосліджений)	Твір видано польською мовою в 1679 р. у Новгород-Сіверському [14,577]. Присвячений гетьманові Івану Самойловичу. <i>Переклади:</i> російською мовою (1683 р. та на початку XVIII ст. за наказом Петра I). Зберігається у зібранні книг та паперів царя. Проти твору був написаний зловний сатиричний вірш “List do Galatowskiego” [14,580].	Високопатріотичний, антимогометанський трактат, наголос в якому зроблено на тому, що перемогою над турками у битвах за Чигирин має завдячувати спільній боротьбі українського козацтва й російського війська. Висловлена ідея про об’єднання православних народів. Про суспільний інтерес	Зберігається у ЦНБ АН України м.Києва, опрацьований разом з трактатами “Alkoran” і “Alphabetum” (Шифр:Р.1373-а). Тут же зберігається і уривок з перекладу першого розділу трактату староукраїнською мовою з другої полов. XVIII ст. <i>Переклад</i> твору

			твору свідчать два переклади його російською мовою [3,27;14,580].	російською мовою (1683 р.) зберігся в Державній публічній бібліотеці імені Салтикова-Щедріна в С.-Петербурзі [3,27].
9.	Alphabetum rozmaitym heretikom niewiernym dla ich nauczenia y nawrocenia do wiary katolickiey (Алфавіт еретиків)	Трактат видано польською мовою 23 червня 1681 р. в Чернігові. Присвячений гетьманові І. Самойловичу [14, 582].	Твір релігійно-духовного спрямування, направлений на захист православ'я, проти відступників від християнства та представників інших віровчень	Зберігається у ЦНБ АН України м. Києва (Шифр: Р. 1373-а). Оправлений разом з трактатами "Alkoran" і "Łabedz" [3, 27].
10.	Fundamenta (Основи)	Твір видано в 1683 р., місце видання невідоме.	Трактат патріотичного і релігійно-духовного характеру, направлений на боротьбу за православну віру. У ньому І. Галятовський закликає слов'янські народи до миру і об'єднання.	Зберігається у Російській державній бібліотеці (примірник з деякими дефектами) та у Відділі рідкісної книги Львівської бібліотеки АН України (добре збережений примірник, шифр: 23 884) [3,26].
11.	Грѣхи rozmaityi	Видано в 1685 р. у Чернігові [3,29]. Твір знайдений серед паперів померлого священника Чернігівської губернії Федора Тичини [8,1]. Про цей твір не згадує М.Ф. Сумцова, але на його існування вказують В.С. Сопиков та І. Коротаєв [8,16].	Твір релігійно-морального спрямування, вміщує рекомендації священникам до проведення сповіді. Поданий перелік гріхів і їх класифікація є цінним матеріалом для "характеристики моральних норм тодішнього суспільства і розуміння позиції письменника в оцінці життєвих явищ" [3,29]. За змістом являє собою практичні рекомендації до сповіді.	Зберігається ЦНБ АН України м.Києва (Шифр: Кол. Попова 159), у відділі стародруків і рідкісної книги ЦНБ АН України м.Києва – фотоксерокопії з вказаного примірника під шифрами: П-204, П-3758, П-4061.
12.	Sophia mądrość ("Софія мудрость", збірка оповідань)	Видано польською мовою в 1686 р. у Чернігові [3,28; 14,583]. Твір присвячений Київському митрополиту Гедеону Четвертинському [12,185].	Трактат релігійно-духовного спрямування, направлений на захист християнства від арианства.	Відомостей немає.
13.	Боги поганскіи	Виданий російською мовою у Чернігові. Дата видання недостатньо відома: М.Ф. Сумцов [14,586], І.П. Чепіга [3,29] вказують на 1686 р., М.І. Костомаров [4] на 1696 р. Трактат присвячений царівні Софії.	Твір релігійно-морального спрямування, направлений проти поган. Зміст історій, викладених у трактаті, має естетичне значення, закладене в сюжетній	Зберігається в ЦНБ АН України (Шифр: К. 797). Примірник з дефектами (після титульного аркуша наступні дві сторінки чисті, без друкованого тексту. Отже, відсутня

			напруженості розповіді, що розряджається несподіваним вчинком героя твору. Подає класифікацію негідних вчинків.	передмова та початок присвяти царівні Софії) [3,29].
14.	Душї люде(и) умерлы(х) (Повна назва – Душї людей умерлыхъ зъ тѣла выходячіе отходятъ на три мѣся, иншіи до неба, иншіи до пекла, иншіи на мытарства)	Твір видано російською мовою в 1687 р. у Чернігові [3,30; 14,586]. За свідченнями І.П. Чепіги [3,30], він мав два видання.	Твір морального спрямування, в якому автор відстоює християнські добродієвності і, в залежності від ступеня грішності, поділяє душі померлих на три групи.	Зберігається в бібліотеці Російської АН (Шифри: 1467, 1468)
15.	Alkogan (Коран) (повна назва – Alkogan machometryw, nauk a heretycka y eydowska y rogacska napelniony, 1687)	Виданий польською мовою в Чернігові. Рік видання недостатньо відомий: 1683 р. (за М.Ф. Сумцовим [14,580] та Д. Вишневським [7,1]), 1687 р. (за М.І. Костомаровим [4], 1688 р. (за Філаретом), 1883 р. (за І.П. Чепігою [3,27]). <i>Переклади:</i> у кінці XVII або на початку XVIII ст. перекладено Годзеловським російською мовою [Цит. за 3,28]. Твір присвячений царям Іоану і Петру Олексійовичам.	Патріотичного спрямування, антимагометанський полеміко-публіцистичний твір.	Примірник з дефектами, зберігається в ЦНБ АН України м. Києва (Шифр: Р. 1373-а), опрацьований разом з трактатами “Alphabetum” і “Łabedz” [3, 27].
16.	Старая западная церковь – (т.е. говорит) новой	Доповнення до твору “Rozmowa Białocerkiewska”, написане польською мовою. На існування даного твору вказує М.І. Костомаров [4] та М.М. Білозерський (ф.204, № 46, ар.38), але відомостей про рік і місце видання немає.	Твір релігійно-духовного спрямування, відстоює догмати православної церкви.	Відомостей немає.

Примітка: *Дослідники (М.Ф. Сумцов [11-14], М.І. Костомаров [4], І.П. Чепіга [3, 18], В. Шевчук [17, 165]) вказують на “Ключ”, як на першу книгу, яка вийшла друком. Але на сторінках часопису “Кіевская старина” за 1882 № 4-6, М.С. Голицин (у книзі “Почаевская Успенская Лавра въ концѣ іюля 1855 года”) вказує на 1655 р., як на рік видання у Львові твору І. Галятовського “Небо Новое съ новыми звѣздами”, зокрема він зазначає, що із бібліотеки отримав для ознайомлення з історією Почаєвської лаври 3 книги і 1 рукопис. Першою з них називає “Небо Новое съ новыми звѣздами”, сочиненіє ректора кієво-братскаго училища, ієромонаха *Іоанникія Галятовскаго*, напечатанное въ 1655 г. во Львовѣ” [2, 374]. Достовірність даного факту ми не можемо ні підтвердити, ні спростувати, адже в науковій літературі інших посилань на цей рік видання не знаходимо.

Крім перерахованих праць, слід згадати про трактат “Rycerz” (повна назва – “Rycerz prawosławnocatholickiey cerkwi wschodniey rycerzowi kościoła rzymskiego na iego Refutacją napisaną przeciw Rozmowie Białocerkiewskiey oycy Ioaniciusza Galatowskiego z хиędзем Nadrianem Piekarskim. De hierarchia ecclesie mianey odpowiadac; z typographyey wyszedi”, зберігається в бібліотеці АН України у Львові, шифр: 23847) авторство якого довгий час приписували І. Галятовському. Однак, як зазначає І.П. Чепіга, у 1902 р. О.І. Соболевський спростував цю думку і довів, що цей твір “не належить перу І. Галятовського” [3, 25]. Про

правдивість цієї думки говорить і той факт, що ні Вишневський, ні архієпископ Філарет не згадують цієї книги у переліку творів І. Галятовського [12, 204].

На підставі всього вищевикладеного ми дійшли наступних висновків:

- педагогічна думка другої половини XVII ст. не була виділена у самостійну галузь. Вона імпліцитно прослідковувалася в філософських та богословських трактатах, адже богословська діяльність завжди була тісно пов'язана з просвітницькою та пропагандистською. Ми можемо говорити про існування у цей час лише церковно-релігійної педагогічної думки;
- яскравим представником педагогічної думки в Україні в період українського бароко є Іоаній Галятовський – письменник-полеміст, публіцист і суспільний діяч, який зробив значний внесок у педагогічну науку, збагативши її теорію і практику першим посібником з риторики;
- твори Іоанікія Галятовського з педагогічної точки зору умовно можна поділити на три групи: *релігійно-духовного та морального спрямування* (“Ключь разумѣніи”, “Небо Новое съ новыми звѣздами”, “Alphabetum”, “Fundamenta”, “Грѣхи розмаитїи”, “Sophia mądrość”, “Боги поганскїи”, “Душѣ люде(и) умерлы(х)”, “Старая западная церковь – (т.е. говорит) новой”); *патріотичного* (“Месія Правдивий”, “Rozmowa Białocerkiewska”, “Скарбница потребная”, “Stary kościół”, “Łabedz”, “Fundamenta”, “Alkorań”); *методичного* (посібник з риторики “Наука, албо способъ зложення казаня”, “Skarb pochwały”, “Грѣхи розмаитїи”);
- аналіз наукових джерел свідчить про те, що твори І. Галятовського користувалися широкою популярністю не тільки в Україні, але й Білорусі та Росії і мали велике практичне значення.
- не претендуючи на вичерпність, ми зробили спробу дати найбільш повний перелік праць І. Галятовського, який є джерельною базою для дослідження його спадщини. Аналіз даних праць дає уяву про педагогічні погляди І. Галятовського і уможлиблює чітке окреслення його педагогічної концепції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вартачан И.К., Василенко И.С., Левит Ф.Д., Попович К.Ф. Литературное наследие молдавского народа. – Кишинев, 1962. – С. 9.
2. Голицын Н.С. Почаевская Успенская Лавра въ концѣ іюля 1855 года // Кіевская старина. – 1882. – № 4–6. – С. 365–382.
3. Іоаній Галятовський. Ключ розуміння / Підг. до видання І.П. Чепіга. – К.: Наук. думка, 1985. – 445 с.
4. Костомаров Н. Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей. – СПб., 1874. – С. 356–379.
5. Марковский М. Антоний Радивилевский, южнорусский проповедник XVII в. – К., 1894. – С. 53.
6. Петров Н. К истории южнорусской литературы XVII ст. // Журнал Министерства народного просвещения, – 1885. – № 4. – С. 320.
7. Попов П.Н. Библиографические заметки о ттттт“Грѣхах розмаитїих...” Иоанникия Галятовского [и замечания на доклад об этом произведении на практических занятиях у С.И. Маслова в Киевском университете 15 ноября 1914]. Автограф, карандашом, – ф. 285. – 271. – 4 л.
8. Попов П.Н. ттттт“Грѣхи розмаитїи” Иоанникия Галятовского [статья] з редакції 1915 г. Автограф с исправлениями, дописками С.И. Маслова, – ф. 285. – № 270. – 172 + 1 л.
9. Повов П.М. До питання про джерела “Неба Нового” Галятовського. Тези та доповідь в комісії давнього українського письменства. 9 жовтня 1929 р., Автограф, – ф. 285. – 274. – 5+32 арк.+1 (с 1а).
10. Сопиков Н. Опыт российской библиографии.– СПб., 1813, – Ч. 1. – С. 128.

11. Сумцовъ Н.Ф. Іоаникій Галятовскій (Къ исторіи южно-русской литературы XVII вѣка) // Кіевская старина. – 1884. – № 1. – С. 1–20.
12. Сумцовъ Н.Ф. Іоаникій Галятовскій (Къ исторіи южно-русской литературы XVII вѣка) // Кіевская старина. – 1884. – № 2. – С. 183–204.
13. Сумцовъ Н.Ф. Іоаникій Галятовскій (Къ исторіи южно-русской литературы XVII вѣка) // Кіевская старина. – 1884. – № 3. – С. 371–390.
14. Сумцовъ Н.Ф. Іоаникій Галятовскій (Къ исторіи южно-русской литературы XVII вѣка) // Кіевская старина. – 1884. – № 4. – С. 565–588.
15. Филарет (Гумилевский). Обзор русской духовной литературы. – СПб., 1884. – С. 204.
16. Чепіга І.П. “Skarb rochwały” – маловідомий твір І. Галятовського польською мовою // Питання історії та культури слов’ян. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1963, – Ч. 2. – С. 49–55.
17. Шевчук Валерій Муза Роксоланська: Українська література XVI–XVIII століття: У 2 кн. Книга друга: Розвинене бароко. – К.: Либідь, 2005. – 728 с.
18. Шляпкин И.А. Св. Дмитрий Ростовский и его время. – СПб, 1891. – С. 6.

УДК 37.035.3

Кузьменко Ю.В.

ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРИ ПРАЦІ В СПАДЩИНІ ВИДАТНИХ ПЕДАГОГІВ МИНУЛОГО

Становлення нових соціально-економічних відносин у нашій державі, інтеграція її до Європейського Союзу, входження в світовий освітній простір вимагають формування у сучасній молоді високого рівня культури праці та на цій основі накопичення і розвитку сукупного людського капіталу. Культура праці сьогодні стає невід’ємною складовою успіху в трудовій діяльності кожного працівника, передумовою дієздатності економіки на всіх її рівнях, ознакою конкурентоспроможності трудового потенціалу людини на ринку праці. Немає сумніву, що суспільство, значною мірою, поклало виконання завдання підготовки школярів до майбутньої трудової діяльності на систему освіти. Освіта має такі можливості і здатна допомогти дитині віднайти своє місце в цьому світі. З огляду на це можна зробити висновок, що інтерес до формування у школярів культури праці в даний проміжок часу ґрунтується на глибокій практичній потребі.

Людина з високим рівнем культури праці має не тільки великий об’єм знань, вмінь, навичок, широкий науковий світогляд, а й уміє контролювати себе, свої вчинки, дії, бажання, сприймає і цінує цінності культури, відчуває відповідальність перед суспільством за свою діяльність, творчо підходить до вирішення трудових завдань, живе і працює за законами краси, постійно самовдосконалюється. На це неодноразово вказували такі науковці як Беленька Г.В., Зарецька І.І., Дупак Н.В., Косик І.М., Ковальчук В.І., Лісова С.В., Іголкіна О.І. та ін.

Розв’язати дану проблему намагалися і видатні педагоги минулого (Макаренко А.С., Сухомлинський В.О., Русова С.Ф., Шацький С.Т. та ін.). Разом з тим, на нашу думку, їх ідеї щодо формування у школярів культури праці висвітлені ще недостатньо. У той самий час аналіз останніх досліджень науковців показує, що великого значення сьогодні набуває діалог культур минулого і майбутнього. Тому в даний публікації ми поставили за мету проаналізувати педагогічну спадщину видатних педагогів, яка є скарбницею знань, ідей, поглядів, та виявити в ній основні ідеї щодо формування у дітей культури праці.

Слід зауважити, що проблема формування культури праці хоч і не посідала чільне місце в творчості Макаренка А.С., Сухомлинського В.О., Русової С.Ф., Шацького С.Т., але науковці намагалися її розв’язати. Так, сучасна педагогіка активно використовує на практиці принципи організації трудової діяльності сформульовані ними. Видатні науковці не лише з різних сторін досліджували трудову діяльність дітей, а й вказували на те, що культура, праця